

Skipulagsstofnun  
Borgartúni 7b,  
105 Reykjavík

Garðabær, 19. nóvember 2025  
202510-0098/A.B.  
08.03

## Efni: Umsögn - Mat á umhverfisáhrifum – Matskyldufyrirspurn - Aukin efnistaka í landi Súluholts og Súluholtshjáleigu - Skipulagsstofnun.

Vísað er í erindi Skipulagsstofnunar, dags. 24. október 2025, þar sem óskað er eftir umsögn Náttúruverndarstofnunar vegna matsskyldufyrirspurnar um fyrirhugaða stækkun efnistökusvæðis í landi Súluholts og Súluholtshjáleigu í Flóahreppi. Fyrirspurnin nær bæði til þeirrar efnistöku sem þegar hefur farið fram á svæðinu og þeirrar stækkunar sem framkvæmdaraðili hyggst ráðast í, samtals um 499.000 m<sup>3</sup> á um 16 ha svæði.

### Framkvæmdarlýsing

Í erindi Skipulagsstofnunar kemur fram að framkvæmdaraðili, Súluholt ehf., hyggist halda áfram efnistöku á núverandi námusvæðum í landi Súluholts og Súluholtshjáleigu og stækka vinnslusvæðið um allt að 4 ha til suðurs og vesturs. Í greinargerð framkvæmdaraðila kemur fram að áætlað sé að vinna um 349.000 m<sup>3</sup> til viðbótar við þá um 150.000 m<sup>3</sup> sem þegar hafa verið unnin, þannig að samanlagt nemi efnistakan um 499.000 m<sup>3</sup>.

Í greinargerð kemur fram að efnistaka felist áfram í vinnslu úr setlögum og sprengdum klöppum. Efni verður annaðhvort keyrt óunnið í burtu eða mulið á staðnum. Unnið er fimm daga vikunnar og mest umsvif eru þegar allt að 10 flutningabifreiðar sækja efni úr námunni, hver með allt að átta ferðir á dag. Þá kemur fram að dýpt vinnslu verði sambærileg og áður; áætlað er að náman verði 5–7 m djúp.

Að mati framkvæmdaraðila verður áfram haldið að taka við jarðefnum til uppfyllingar á þeim hlutum námunnar sem fullunnir eru, með það að markmiði að jafna yfirborð og stuðla að gróðurmyndun til lengri tíma. Engin varanleg mannvirki eru innan námusvæðisins og ekkert eldsneyti er geymt á svæðinu, heldur er unnið með olíuafgreiðslu á morgnana.

Samkvæmt gögnum er svæðið nú þegar mjög raskað af eldri efnistöku og móttöku efnis, og felst fyrirhuguð framkvæmd að mestu í stækkun og dýpkun innan rasks sem þegar hefur átt sér stað.

### Vistgerðir og fuglalíf

Í greinargerð framkvæmdaraðila kemur fram að stærstur hluti fyrirhugaðs stækkunarsvæðis sé tún og ræktað land, og samkvæmt gögnum Náttúrufræðistofnunar nær útbreiðsla vistgerða með verndargildi (m.a. lyngmóavist og starungsmýravist) ekki inn á það svæði sem til stendur að stækka. Stofnunin tekur undir að vistgerðum með hátt verndargildi sé ekki raskað með fyrirhugaðri stækkun.

Í greinargerð kemur fram að fuglalíf á svæðinu samanstendur einkum af tegundum sem nýta tún og opið land, þar á meðal álftrir, gæsir og nokkrar algengar mófuglategundir, auk þess sem tjaldur, maríuerla og rjúpa hafa nýtt eldri námusvæði til varps eða hvíldar. Svæðið er hluti af mikilvægu fuglasvæði Suðurlandsundirlendis, sem hefur alþjóðlega þýðingu fyrir ábyrgðartegundir Íslands. Náttúruverndarstofnun bendir á að truflun á vinnslutíma geti haft óbein áhrif á nýtingu túna sem fæðu- og hvíldarsvæða á vori, einkum fyrir mófugla sem eru viðkvæmir fyrir áreiti á varptíma.

Náttúruverndarstofnun bendir á allir fuglar eru friðaðir samkvæmt lögum nr. 64/1994 um vernd, friðun og veiðar á villtum fuglum og villtum spendýrum nema friðun þeirra hafi verið aflétt með reglugerð nr. 456/1995. Þegar rætt er um friðun tekur hún einnig til eggja og hreiðra þeirra fugla sem njóta algerrar eða tímabundinnar friðunar.

Auk þess bendir stofnunin á að í 2. mgr. 6. gr. laga nr. 64/1994 um vernd, friðun og veiðar á villtum fuglum og villtum spendýrum segir að ávallt skuli gæta fyllstu varkárni og nærgætni gagnvart villtum dýrum og búsvæðum þeirra og forðast óþarfa truflun. Við skipulag og landnotkun skal tekið tillit til villtra dýra og búsvæða þeirra, sbr. lög um náttúruvernd og skipulagslög.

Náttúruverndarstofnun bendir á að talningar af Suðurlandi sýna marktæka fækkun fimm tegunda, þ.e. heiðlóu, lóupræls, spóa, stelks og þúfutittlings.<sup>1</sup> Ekki er nákvæmlega vitað hvað veldur þessari fækkun en þar sem þessar tegundir sýna almennt neikvæð áhrif af aukinni landnotkun (mannvirkjum og skógrækt) gætu þetta verið merki um svæðisbundin neikvæð áhrif mannlegra umsvifa á þéttleika mófugla.<sup>2</sup> Náttúruverndarstofnun bendir á að heiðlóa, lóupræll, spói, jaðrakan og stelkur eru ábyrgðartegundir Íslands<sup>3</sup> þar sem um eða yfir 20% af Evrópastofnin verpir hér á landi. Heiðlóa og lóupræll eru jafnframt forgangstegundir í viðauka Bernarsamningsins, sem Ísland er aðili að, yfir tegundir sem þarfnast sérstakrar búsvæðaverndar.

Náttúruverndarstofnun bendir á að Náttúrufræðistofnun uppfærði válista fyrir stöðu fuglategunda árið 2025<sup>4</sup>, en síðasti válisti hafði verið birtur árið 2018. Líkt og segir hér að ofan hafa mófuglar átt undir högg að sækja síðustu ár og voru flestar tegundir þeirra færðar um einn eða tvo flokka í nýrri uppfærslu válistans. Heiðlóa, spói og lóupræll færðust um tvo flokka, úr því að vera metnar ekki í hættu árið 2018 yfir í að vera metnar í nokkurri hættu árið 2025. Helsta hættan sem steðjar að þeim er búsvæðaeyðing, en þó stofnar þeirra telji enn marga einstaklinga hafa þeir minnkað um allt að 30-40% á síðustu 10-15 árum. Ísland ber

<sup>1</sup> Aldís E.P., Böðvar Þ. og Tómas G.G., 2025. Recent population changes of common waders and passerines in Iceland's largest lowland region. *Bird Study*, bls. 1-13.

<sup>2</sup> Rannsóknasetur HÍ á Suðurlandi – Mófuglar

<sup>3</sup> Náttúrufræðistofnun – Forgangstegundir fugla

<sup>4</sup> Náttúrufræðistofnun – Válisti fugla 2025

alþjóðlega ábyrgð á þessum tegundum sökum þess hve stór hluti Evrópustofnanna verpur hér á landi. Því er nauðsynlegt að athuga stöðu þessara tegunda á framkvæmdasvæðum sem eru algeng búsvæði þeirra og almenn þörf á því að draga úr frekara álagi á búsvæði þeirra til að stemma stigu við þessari hnignun.

### **Landslag og ásýnd**

Í greinargerð framkvæmdaraðila kemur fram að framkvæmdarsvæðið er flatlent þar sem landnotkun einkennist af túnum og framræstu landi. Svæðið er þegar mjög raskað vegna áratuga efnistöku og móttöku jarðefna, og fyrirhuguð stækkun felur einkum í sér dýpkun og útvíkkun innan núverandi námusvæðis.

Náman er sýnileg frá Önundarholtsvegi en sjónræn áhrif takmarkast við næsta nágrenni. Þar sem ekki er verið að raska óröskuðu landi heldur vinna áfram innan fyrirbyggjandi rasks telur stofnunin að áhrif á landslag og ásýnd verði staðbundin og ekki veruleg. Jafnframt er mikilvægt að gengið verði frá svæðinu þá þann hátt að ásýnd svæðisins falli vel að nærliggjandi landnotkun til lengri tíma.

Náttúruverndarstofnun bendir á að samkvæmt 69. gr. laga nr. 60/2013 um náttúruvernd skuli við framkvæmdir og mannvirkjagerð ávallt gæta að verndun landslags og ásýndar, þar á meðal því að breyta ekki landmótun eða yfirbragði svæða umfram þörf.

### **Niðurstaða**

Í greinargerð framkvæmdaraðila kemur fram að fyrirhuguð stækkun felist í frekari efnistöku á svæði sem þegar er mjög raskað og að stækkunin taki eingöngu til túna. Gögn og vistgerðakort Náttúrufræðistofnunar sýna að vistgerðir með hátt eða mjög hátt verndargildi, sem skráðar eru í töflu 3.3, liggja utan þess svæðis sem á að stækka og verða því ekki fyrir frekara raski.

Líklegt er að truflun verði á varptíma og fæðuöflun einstakra fuglategunda, en ekki með þeim hætti að valdi áberandi skerðingu á búsvæðum ábyrgðartegunda.

Að mati Náttúruverndarstofnunar eru umhverfisáhrif fyrirhugaðrar stækkunar á vistgerðir og fuglalíf því takmörkuð og ekki líkleg til að teljast umtalsverð.

Virðingarfyllst,

Axel Benediktsson

**sérfræðingur**

Skúli Þórðarson

**verkefnastjóri**

